

Әлемдегі электр энергиясы мен көмір нарығына шолу

Электр энергиясын жаһандық тұтыну

Электр энергиясы қазіргі заманғы экономика мен күнделікті өмірдің, әсіресе электромобильдер мен жылу сорғылары сияқты технологиялардың қарқынды дамуы аясында дамуының шешуші факторына айналууда. Халықаралық энергетикалық агенттіктің мәліметінше, 2024 жылы электр энергиясына деген жаһандық сұраныс 3% -ға артып, шамамен 28 000 ТВтч-қа жетті, бұл 2022 жылы тіркелген 2,4% өсімнен жоғары. Бұл өсімге Қытай негізгі үлес қосты, оның соңынан АҚШ пен Үндістан келеді, бұл жаһандық энергетикалық теңгерімнің ауытқуын және дамушы нарықтардың күшейіп келе жатқан ықпалын көрсетеді⁵.

Көптеген дамушы экономикаларда электр энергиясына сұраныстың тұрақты өсуі байқалса, Африка артта қалып отыр. Соңғы жылдары қол жеткізілген прогреске қарамастан, Сахарадан оңтүстікке қарай Африка елдерінде 600 миллион адам әлі де болса сенімді электр қуатына қол жеткізе алмайды.

Дамушы нарықтар тұрғын үй және көлік секторларының экономикалық дамуы мен электрленуі қолдайтын электр энергиясына сұраныстың айтарлықтай өсуін көрсетіп отыр. Өсудің негізгі қозғалтқыштары сондай-ақ күн панельдерінің, аккумуляторлардың, электромобильдер мен ілеспе материалдардың жылдам өсіп келе жатқан энергияны көп қажет ететін өндірісі болып табылады. Ал дамыған экономикалар сұраныстың төмендеуін көрсетті: ЕО-да ол 2021 жылға қарай, 2022 және 2023 жылдары энергия дағдарысынан туындаған едәуір құлдыраудан кейін ғана 2027 жылға қарай қайта оралады деп күтілуде.

Болашақ кезеңге арналған болжам

Электр энергиясына сұраныстың неғұрлым жоғары деңгейге дейін 4% -ға өсуін жеделдету болжануда, бұл 2027 жылға қарай Жапонияның жылдық тұтынуынан асатын рекордтық 3 500 ТВтч-көрсеткішке қол жеткізуге әкеледі. Бұл өсім 2023 жылы қалыптасқан үрдісті жалғастыруда, бұл ретте Қытай, Үндістан, Оңтүстік-Шығыс Азия және АҚШ елдері басты драйверлер болып табылады. Осы өңірлер арасында электр энергиясын тұтынуды бөлу динамикасы әлемдік энергетикалық жүйеде дамушы экономикалардың рөлінің артып келе жатқанын атап көрсете отырып, жаһандық энергетикалық нарықтардың трансформациясын көрсетеді.

⁵ <https://www.iea.org/reports/electricity-2025/executive-summary>

Көмір нарығы

Көмір электр энергиясының ірі көзі болып қала береді және электр энергетикасы – нарықтың үштен екі бөлігін иеленіп, оның ең ірі тұтынушысы.

Алдын ала мәліметтер бойынша 2024 жылы әлемдік көмір экспорты (энергетикалық және металлургиялық) 2023 жылмен салыстырғанда 4% -ға артып, 1 524 млн т-мен салыстырғанда 1 587 млн т-ға (1,58 млрд т) жетті.

Әлемдік нарыққа 563 млн тоннаға жуық көмір жеткізген Индонезия экспорт бойынша көшбасшы болып қала беруде, бұл 2023 жылмен салыстырғанда 7% -ға артық (524 млн т). Экспорт көлемінің өсуі 2022 жылдан бастап елге жеткізуді 200 млн тоннаға дейін арттыруға мүмкіндік берген ішкі өндірістің ұлғаюымен байланысты.

Австралия 2023 жылы 360 млн тоннаға жуық жеткізілімі бар әлемдегі екінші ірі көмір экспорттаушы болды, бұл 2020 жылғы көрсеткіштен (367 млн т) сәл төмен.

Басқа ірі экспорттаушылардың арасында 2024 жылы 199 млн т және 138 млн т көмір жеткізген Ресей мен АҚШ та бар. Бұл ретте Ресей экспорты 2023 жылмен салыстырғанда шамамен 5% -ға қысқарды, ал АҚШ жеткізу көлемін 6% -ға арттырды.

Айта кетерлігі, Моңғолия теңізге шығудың жоқтығына қарамастан, көмір экспортын 20% -ға арттырды, ал Африканың ең ірі экспорттаушысы – ОАР-дың жеткізілім көлемінің шамамен 4% -ға төмендеуін тіркеді.⁶

Болашақ кезеңге арналған болжам

Экономикасы дамыған елдердің көбінде көмірге деген сұраныс шыңға жетті және болжам бойынша 2027 жылға дейін төмендеуді жалғастырады. Төмендеу қарқыны Еуропалық одақта іске асырылатын қатаң саяси шараларды қабылдауға, сондай-ақ баламалы энергия көздерінің қолжетімділігіне байланысты болады. Атап айтқанда, АҚШ пен Канададағы арзан табиғи газ көмірді энергия теңгерімінен біртіндеп ығыстыруда басты рөл атқаруда⁷.

⁶ https://www.metallplace.ru/news100225_12/

⁷ <https://www.iea.org/news>